

Asia: VN/27386/2023-VNK-31

Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismin torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä

Tarkentavat kysymykset

Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?

Yhdenvertaisuuteen liittyvien ongelmien tunnistaminen, vaikutusten arviointi ja toimenpiteiden laatiminen edellyttävät laajaa väestöryhmien ja kansalaisyhteiskunnan osallistamista. On tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden, erityisesti nuorisoalan järjestöjen ja asiantuntijoiden sekä nuorisotutkijoiden kanssa, jotta nuorten ja nuorten aikuisten näkökulmat otetaan asianmukaisesti huomioon yhdenvertaisuuden edistämisessä. Nuorisoalan, nuorisojärjestöjen ja nuorisotyön edustajien tulisi olla mukana pyöreän pöydän keskusteluissa, dialogeissa ja kampanjoissa, jotta heidän äänensä kuuluu ja heidän näkemyksensä vaikuttavat päätöksentekoon (4.1.).

Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?

Ulkomaalaistaustaisten nuorten väestö on hyvin monimuotoinen taustamaiden, kielten, maahantulon ajankohdan ja iän, sosioekonomisten asemien, perhemuotojen ja elämäntilanteiden suhteen. Maahantulon syytkin vaihtelevat merkittävästi. Vaikka kaikki ulkomaalaistaustaiset nuoret eivät ole yksilöinä haavoittuvia, on tärkeää huomioida, että syntyperään liittyvä vähemmistöasema yhteiskunnassa lisää haavoittuvuuden riskejä.

Ulkomaalaistaustaisilla nuorilla on harvemmin viikoittainen harrastus ja he ovat vähiten tyytyväisiä vapaa-aikaansa. Heistä kolmannes kokee harrastukset liian kalliiksi, lukiossa opiskelevista tytöistä jopa 40 %. Suurin ero harrastamisessa näkyy ulkomaalaistaustaisten ammattiin opiskelevien tyttöjen ja suomalaistaustaisten lukiossa opiskelevien poikien välillä. Ulkomaalaistaustaisista pojista 40 % kokee alueellaan järjestettävän mielekäästä vapaa-ajan toimintaa, kun ulkomaalaistaustaisista tytöistä näin kokee vain neljännes. Jälkimmäisistä vain 40 % tietää alueensa harrastusmahdollisuuksista. (THL 2023)

Useampaan vähemmistöön kuuluvista nuorista on tehty tutkimusta Nuorisobarometriä puitteissa. Nuorista, jotka kokivat kuuluvansa useampaan vähemmistöön, lähes viidennes oli kokenut ennakkoluuloja tai syrjintää palveluissa (Nuorisobarometri 2020). Näiden nuorten kokema syrjintä palveluissa oli moninkertaista verrattuna nuoriin, jotka eivät kokeneet kuuluvansa mihinkään vähemmistöön. 8.–9.-luokkalaisista ulkomaalaistaustaisista nuorista 47 % oli kokenut syrjivää kiusaamista koulussa tai vapaa-ajalla. Etenkin toimintarajoitteiset ja ulkomaalaistaustaiset nuoret kokevat syrjivää kiusaamista (Nuorisobarometri 2017). Etniseen vähemmistöön kuuluvista nuorista 12 % on kokenut paljon fyysistä väkivaltaa ja 15 % seksuaalista ahdistelua liikuntaharrastuksessa. Väkivalta ja seksuaalinen ahdistelu ovatkin yksi 15–19-vuotiaiden syistä lopettaa liikuntaharrastus. (THL 2023)

Valtion nuorisoneuvoston mukaan Suomen ulkomaalaistaustainen väestö on ikärakenteeltaan nuorempi kuin suomalaistaustainen väestö. Vuonna 2023 ulkomaalaistaustaisia on 12–29-vuotiaiden ikäluokassa 11 prosenttia. Ulkomaalaistaustaisia 12–29-vuotiaista 78 prosenttia on syntynyt ulkomailla ja 22 prosenttia Suomessa. Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä ja suhteellinen osuus nuorissa ikäluokissa tulevat kasvamaan erityisesti suurissa kaupungeissa, joissa ulkomaalaistaustaista väestöä asuu eniten. Alueellinen ulottuvuus onkin otettava huomioon nuoriin ja nuoriin aikuisiin kohdistuvissa toimenpiteissä.

Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?

Toimenpide: Toteutetaan kansallista Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaa (2021-2024) täysimääräisesti osana Suomen sisäistä ja ulkoista turvallisuuspolitiikkaa, esimerkiksi nuorten osallisuuden takaamiseksi hyvien väestösuhteiden vahvistamisessa.

Toimenpide: Säädetään vihapuhe rangaistavaksi koko EU:ssa. Kirjataan vihapuhe ja viharikokset EU-perussopimuksessa lueteltujen rikosten listaan.

Toimenpideohjelmassa ei ole juuri lainkaan toimenpiteitä ulkoministeriön hallinnonalalle, jossa Suomen kansainvälisiä ja EU-yhteyksiä edistetään. Esimerkiksi VANUPO:ssa mainitaan, että Suomi haluaa edistää EU- ja kv-tasolla nuorten osallisuutta ja muita heikommassa asemassa olevien nuorten, kuten eri vähemmistöryhmien, huomioimista mielenterveyden vahvistamisessa.

Miten toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

-

Muut kommentit

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi kiittää valtioneuvostoa mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismien torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä.

Kansalaisyhteiskunta on oleellisessa osassa työssä kohti syrjimätöntä ja yhdenvertaista Suomea. Kuitenkin valtionavustusten valtavat leikkaukset heikentävät harrastamista, demokratiakasvatusta ja nuorten omaehtoista toimintaa tukevien järjestöjen toimintaedellytyksiä vähentämällä niiden rahoitusta. Jos nuorisoalaan kohdistuu rajuja leikkauksia, yhä harvemmillä nuorella on mahdollisuus päästä osaksi yhteisöä ja oppia uusia taitoja turvallisessa, yhdenvertaisuutta aktiivisesti rakentavassa ympäristössä. Nuorisoalan yhdenvertaisuuden osaamista voidaan tehdä myös rahoitusohjauksella tiukentamalla kriteereitä valtionavustusten myöntökriteereissä.

Toimenpideohjelmassa nostetaan esille yhdenvertaisuuden edistäminen valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten kautta. Tällä hetkellä osaamiskeskusten tekemän yhdenvertaisuustyön tulevaisuus on jäissä, koska tulevasta osaamiskeskuskaudesta ei ole tietoa hallituksen OKM:n hallinnonalalle kohdentamien leikkausten seurauksena. Tiedossa joka tapauksessa on, että osaamiskeskusrahoitus tulee kaventumaan merkittävästi aiemmasta, eivätkä sen yhdenvertaisuuspainotukset voi toteutua alkuperäisen suunnitelman mukaisesti, jos lainkaan.

Entisestään vähentyvät yhteiskunnan resurssit olisi viisasta kohdentaa kampanjoiden sijasta kouluttamiseen. Nuorisoalalla nuorten kanssa toimivien ja nuorten itsensä kouluttaminen edistämään yhdenvertaisuutta ja antirasismia on todennäköisesti vaikuttavampaa, kuin esimerkiksi sosiaalisen median rasismien vastainen kampanjointi.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi kiittää valtioneuvostoa mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismien torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä.

Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?

Yhdenvertaisuuteen liittyvien ongelmien tunnistaminen, vaikutusten arviointi ja toimenpiteiden laatiminen edellyttävät laajaa väestöryhmien ja kansalaisyhteiskunnan osallistamista. On tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden, erityisesti nuorisoalan järjestöjen ja asiantuntijoiden sekä nuorisotutkijoiden kanssa, jotta nuorten ja nuorten aikuisten näkökulmat otetaan asianmukaisesti huomioon yhdenvertaisuuden edistämisessä. Nuorisoalan, nuorisojärjestöjen ja nuorisotyön edustajien tulisi olla mukana pyöreän pöydän keskusteluissa,

dialogeissa ja kampanjoissa, jotta heidän äänensä kuuluu ja heidän näkemyksensä vaikuttavat päätöksentekoon (4.1.).

Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?

Ulkomaalaistaustaisten nuorten väestö on hyvin monimuotoinen taustamaiden, kielten, maahantulon ajankohdan ja iän, sosioekonomisten asemien, perhemuotojen ja elämäntilanteiden suhteen. Maahantulon syytkin vaihtelevat merkittävästi. Vaikka kaikki ulkomaalaistaustaiset nuoret eivät ole yksilöinä haavoittuvia, on tärkeää huomioida, että syntyperään liittyvä vähemmistöasema yhteiskunnassa lisää haavoittuvuuden riskejä.

Ulkomaalaistaustaisilla nuorilla on harvemmin viikoittainen harrastus ja he ovat vähiten tyytyväisiä vapaa-aikaansa. Heistä kolmannes kokee harrastukset liian kalliiksi, lukiossa opiskelevista tytöistä jopa 40 %. Suurin ero harrastamisessa näkyy ulkomaalaistaustaisten ammattiin opiskelevien tyttöjen ja suomalaistaustaisten lukiossa opiskelevien poikien välillä. Ulkomaalaistaustaisista pojista 40 % kokee alueellaan järjestettävän mielekästä vapaa-ajan toimintaa, kun ulkomaalaistaustaisista tytöistä näin kokee vain neljännes. Jälkimmäisistä vain 40 % tietää alueensa harrastusmahdollisuuksista. (THL 2023)

Useampaan vähemmistöön kuuluvista nuorista on tehty tutkimusta Nuorisobarometrien puitteissa. Nuorista, jotka kokivat kuuluvansa useampaan vähemmistöön, lähes viidennes oli kokenut ennakkoluuloja tai syrjintää palveluissa (Nuorisobarometri 2020). Näiden nuorten kokema syrjintä palveluissa oli moninkertaista verrattuna nuoriin, jotka eivät kokeneet kuuluvansa mihinkään vähemmistöön. 8.–9.-luokkalaisista ulkomaalaistaustaisista nuorista 47 % oli kokenut syrjivää kiusaamista koulussa tai vapaa-ajalla. Etenkin toimintarajoitteiset ja ulkomaalaistaustaiset nuoret kokevat syrjivää kiusaamista (Nuorisobarometri 2017). Etniseen vähemmistöön kuuluvista nuorista 12 % on kokenut paljon fyysistä väkivaltaa ja 15 % seksuaalista ahdistelua liikuntaharrastuksessa. Väkivalta ja seksuaalinen ahdistelu ovatkin yksi 15–19-vuotiaiden syistä lopettaa liikuntaharrastus. (THL 2023)

Valtion nuorisoneuvoston mukaan Suomen ulkomaalaistaustainen väestö on ikärakenteeltaan nuorempi kuin suomalaistaustainen väestö. Vuonna 2023 ulkomaalaistaustaisia on 12–29-vuotiaiden ikäluokassa 11 prosenttia. Ulkomaalaistaustaisista 12–29-vuotiaista 78 prosenttia on syntynyt ulkomailla ja 22 prosenttia Suomessa. Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä ja suhteellinen osuus nuorissa ikäluokissa tulevat kasvamaan erityisesti suurissa kaupungeissa, joissa ulkomaalaistaustaista väestöä asuu eniten. Alueellinen ulottuvuus onkin otettava huomioon nuoriin ja nuoriin aikuisiin kohdistuvissa toimenpiteissä.

Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?

Toimenpide: Toteutetaan kansallista Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaa (2021-2024) täysimääräisesti osana Suomen sisäistä ja ulkoista turvallisuuspolitiikkaa, esimerkiksi nuorten osallisuuden takaamiseksi hyvien väestösuhteiden vahvistamisessa.

Toimenpide: Säädetään vihapuhe rangaistavaksi koko EU:ssa. Kirjataan vihapuhe ja viharikokset EU-perussopimuksessa lueteltujen rikosten listaan.

Toimenpideohjelmassa ei ole juuri lainkaan toimenpiteitä ulkoministeriön hallinnonalalle, jossa Suomen kansainvälisiä ja EU-yhteyksiä edistetään. Esimerkiksi VANUPO:ssa mainitaan, että Suomi haluaa edistää EU- ja kv-tasolla nuorten osallisuutta ja muita heikommassa asemassa olevien nuorten, kuten eri vähemmistöryhmien, huomioimista mielenterveyden vahvistamisessa.

Muut kommentit

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi kiittää valtioneuvostoa mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismien torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä.

Kansalaisyhteiskunta on oleellisessa osassa työssä kohti syrjimätöntä ja yhdenvertaista Suomea. Kuitenkin valtionavustusten valtavat leikkaukset heikentävät harrastamista, demokratiakasvatusta ja nuorten omaehtoista toimintaa tukevien järjestöjen toimintaedellytyksiä vähentämällä niiden rahoitusta. Jos nuorisoalaan kohdistuu rajuja leikkauksia, yhä harvemmillä nuorella on mahdollisuus päästä osaksi yhteisöä ja oppia uusia taitoja turvallisessa, yhdenvertaisuutta aktiivisesti rakentavassa ympäristössä. Nuorisoalan yhdenvertaisuuden osaamista voidaan tehdä myös rahoitusohjauksella tiukentamalla kriteereitä valtionavustusten myöntökriteereissä.

Toimenpideohjelmassa nostetaan esille yhdenvertaisuuden edistäminen valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten kautta. Tällä hetkellä osaamiskeskusten tekemän yhdenvertaisuustyön tulevaisuus on jäissä, koska tulevasta osaamiskeskuskaudesta ei ole tietoa hallituksen OKM:n hallinnonalalle kohdentamien leikkausten seurauksena. Tiedossa joka tapauksessa on, että osaamiskeskusrahoitus tulee kaventumaan merkittävästi aiemmasta, eivätkä sen yhdenvertaisuuspainotukset voi toteutua alkuperäisen suunnitelman mukaisesti, jos lainkaan.

Entisestään vähentyvät resurssit olisi viisasta kohdentaa kampanjoiden sijasta kouluttamiseen. Nuorisoalalla nuorten kanssa toimivien ja nuorten itsensä kouluttaminen edistämään yhdenvertaisuutta ja antirasismia on todennäköisesti vaikuttavampaa, kuin esimerkiksi sosiaalisen median rasismien vastainen kampanjointi.

Pieskä Petra
Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry